زنجیرەی ڕێنماییەکانی ڕێگای ڕاست
(٢٠)

غەیبەت

و

شوێنەوارە خراپەکانی لەسەر تاك و كۆمەڵ

بەپێنوسی:

حسين بن عودة العوايشة

وەرگێڕانی بەدەستکاریەوە:

م. شاخەوان جەواد

پێش نوێژو وتار بێژی مزگەوتی (سەید ئەحمەدی فەیلەسوف)
لە چەمچەماڵ- پیریادی

چاپی یەکەم ١٤٢٨ کۆچی - ٢٠٠٧ زاینی

==

لە بڵاوكراوەكانی سایتی بەهەشت

ww.ba8.org

هەموو سایتێك دەتوانێ و ئازادە ئەم كتێبە بڵاوبكاتەوە بە بێ دەستكاری كردنی

ناوەڕۆکی ئەم کتێبەیە بریتی یە لە :

پێشەکی
هەندێك لەو ئایەت و فەرموودانەی کە بەڵگەن لەسەر حەرامێتی
(غەیبەت)
غەیبەت چیە؟
یەك دەنگی زانایان لە سەر حەرامێتی غەیبەت
چۆن خەڵکی غیبەت کردنی لێ گۆڕاوە
هۆکارەکانی غەیبەت وچارەسەرکردنی غەیبەت
ترسناکی غەیبەت لەڕوانگەی فەرموودەکانی پێغەمبەرەوەﷺ
زەرەرو زیانەکانی غەیبەت کرد
کەسی گوێ گر بۆ غەیبەت یەکسان وبەشدارە لە تاوانەکەدا .
خەوێکی سەرسوڕهێنەرو ترسناك
کەسی غەیبەت چی ترسنۆکەو کەسایەتیەکی لاوازی هەیە
غەیبەت چی باوەڕی لاوازە
چی کاتێك باس کردنی پاشملە دروستەو ڕێگە پێدراوە
زمان گرتن وغەیبەت نەکردن جیهادو تێکۆشانە
چەند ووتەیەکی زێڕین سەبارەت بەخراپی (غەیبەت)
کەفارەتی غەیبەت (تەوبە کردن لە غەیبەت)

بسم الله الرحمن الرحيم

إن الحمد لله نحمده ونستعينه، ونستغفره، ونعوذبالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي لهة، وأشهد ان لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا عبده ورسوله.

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴾ ال عمران /١٠٢

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيرًا وَنِسَاء وَاتَّقُواْ اللّهَ الَّذِي تَسَاءلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ النساء/١

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَن يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ الاحزاب /٧٠ —٧١

أما بعد ....

فإن أصدق الحديث كتاب الله وخير الهدي هدي محمد ﷺ وشر الامور محدثاتها، وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار .

پێشەكی:-

برایان و خوشكانی زۆر بەڕێز ....لەڕاستیدا بەپێویستم زانی لە خزمەتی بەڕێزتاندا بابەتێكی وا پێشكەش بكەم كە گومانی تێدانیە ناوچەیەكی بەر بڵاوی كۆمەڵگەی داگرتووەو هۆكارێكی گرنگیشە بۆ لەناوبردنی چاكەكان، بۆیە ئەو تاوانەش (غەیبەتە) كە بەڕاستی پەڕەی ناسكی دڵ دەژاكێنێ و دەشبێتەهۆی پەیدابوونی ڕق و كینەو بوغز لە نێو موسوڵمانانداا، هەروەها ئەنجام نەدانی غەیبەت و خۆگرتنەوە لێی ڕاستە بەدەم كارێكی ئاسانە بە لاَم بەكردەوە زۆری دەوێت و گرانیشە،بۆیە ئەی ئەوانەی بە نهێنی ئازاری خوشكان و برایانی موسوڵمان دەدەن لە خوابترسن و پەشیمان ببنەوە،چونكە بەڕاستی لە ڕۆژی دوایدا دەبنە هەڵگری كۆڵێ تاوانی ئەوان و هیچی تر ،خۆشەویستانم گومانی تێدانیە، كە غەیبەت بە زمان دەكرێت هەندێ جاریش بە ئیشارەت و شتی تر بەلاَم ئەوەی مەبەستە لێرەدا تەنها زمانەكەی ، **زمان :ئەو ئامێرە گۆشتینەیە كە خوای میهرەبان بە خشیویەتیە مرۆڤەكان، هەرچەندە كە ئامێرێكی قەبارە بچووكە بەڕاستی بەشێكی گەورەی باوەڕیشی لەسەر بەندە** .بەڕاستی بەڕێزانم كاتێك خەڵكی لە ڕۆژی دواییدا لەسەر دەم و چاویان ڕاپێچی دۆزەخ دەكرێن تەنها بە هۆی زمانەوەیە كەواتە بیپارێزە، وەبشزانە كە پێغەمبەری خوا ﷺ ترسێن ترین ترس كە لێی ترسابێت زمان بووە، بۆیە براو خوشكی بەڕێزم ....زۆر پێویستە كە موسوڵمان ئەوە بزانێت كە زمان گەورە ترین ئالەتە بەدەست شەیتانەوە بەوەی كە چۆنی بوویت ئاوا دەیگێڕێت، ئەویش بەوەی ڕۆچوون لەهەر تاوانێكدا كردنەوەی دەرگایەكە بە ڕووی شەیتاندا، هەر بۆیە پێغەمبەری خواﷺ هۆگرو چاكە ی مرۆڤی بەستۆتەوە بە زمانەوە

وەك دەفەرموویت: (لاَ يَسْتَقِيمُ إِيمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ وَلاَ يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ)[1]

واتە: بیرو باوەڕی هیچ كەسێك دانامەزرێت هەتاكو دڵی دانەمەزرێت، وەدڵیشی دانامەزرێت هەتاوەكو زمانی دانەمەزرێت، كەواتە زۆر پێویستە ئاگاداری زمانت بیت، چونكە لێكدەرەوەی باوەڕتە، هەڵگری نهێنیەكانی ناختە، زمانت بپارێزە باوەڕت پارێزراوە .

براتان

م.شاخەوان جەواد

١٧ ی ڕەمەزانی ١٤٢٨كۆچی

---

[1] مسند أحمد (١٣٣٨٩) ، سلسلة الاحاديث الصحيحة (٢٨٤١) .

هەندێك لەو ئایەت و فەرموودانەی كە بەڵگەن لەسەر حەرامێتی (غەیبەت)

خوای گەورە دەفەرمویێت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ الحجرات / ١٢ .

پێشەوا (ابن كثير) ڕەحمەتی خوای لێبێت لە تەفسیری ئەم ئایەتەدا دەفەرموێت:هەڕەشەی گەورەو سەرزەنشتی توند دەربارەی (غەیبەت) كردن هاتوە، بۆیە خوای گەورە غەیبەت كردنی چواندوە بە خواردنی گۆشتی مردوو .هەروەك دەفەرمویێت:﴿ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ﴾ ئایا موسوڵمانان هەریەكێك لە ئێوە ئارەزووی خواردنی گۆشتی براكەی بە مردوویی دەكات كە حەزیش ناكەن و پێتان ناخۆشەو بۆشتان ناخورێت، كەواتە چۆن گۆشتی براكەتان بە مردوویی پێناخورێت و بەلاتانەوە ناخۆشە دە ئەوهاش بە زیندوویی مەیخۆن (واتە غەیبەتی موسوڵمانان مەكەن و دەست درێژی مەكەنە سەر كەسایەتی و ئابڕوو شەرەفی، چونكە سزای غەیبەت كردن زۆر لە خواردنی گۆشتی مردوو ناخۆشترو قورسترە)[1].

١- عن المطلب بن عبدالله، قال قال رسول الله ﷺ (ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ)[1] واتە: غەیبەت كردن ئەوەیە كە باسی كەسێك (موسوڵمانێك) بكەیت لە پاش ملە بەوەی كەتیایەتی .

٢- عن أبي هريرة ﷺ أن رسول الله ﷺ قال (أتدرون مالغيبة ؟ قالوا الله ورسوله أعلم .قال ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ)[2] واتە: پێغەمبەری خواﷺ فەرمووی : ئایا دەزانن غەیبەت چیە ؟ ئەوانیش فەرموویان خواو پێغەمبەری خواﷺ باشتر دەزانن .جا فەرمووی غەیبەت ئەوەیە كەباسی براكەت بكەی بەوەی كە پێی ناخۆشە .

٣- عن أبي برزة الأسلمي والبراء بن عازب ﷺ قالا: قال رسول الله ﷺ(يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الإِيمَانُ قَلْبَهُ لاَ تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلاَ تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَةَ أَخِيهِ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ حَتَّى يَفْضَحَهُ فِي بَيْتِهِ)[3] واتە: پێغەمبەری خواﷺ فەرمووی ئەی ئەو كەسانەی بە دەم باوەڕتان هێناوە، وە ڕاستێتی باوەڕنەچۆتە نێو دڵتانەوە غەیبەتی موسوڵمانان مەكەن وە شوێنی عەیبەو كەم وكوڕییان مەكەون، چونكە هەركەسێك بەشوێن عەیبەو كەم و كوڕی موسوڵماناندا بگەڕێت و باسیان بكات، ئەوە خوای گەورە كەم و كوڕیەكانی هەڵدەماڵێت و سەر شۆڕوبێ نرخی دەكات ئەگەر لە ماڵیشیدابێت.

---

(1) تفسير ابن كثير (٧ / ٢٩٠)

(1) سنن أبي داود (٤٨٧٦) ،السلسلة الصحيحة (١٩٩٢)

(2) سنن أبي داود (٤٨٧٦) ،صحيح مسلم (٢٥٨٩)

(3) مسند أحمد (٢٠٣٣٢)، صحيح سنن أبي داود (٤٠٨٣) ،الترغيب والترهيب (٢٣٤٠)

غەیبەت چیە ؟

موسوڵمانە خۆشەویستەکان لەو فەرموودانەی پێشووەوە کە باس کران ئەوە ڕوون بووەوە کە تۆباسی هەر موسوڵمانێك (پیاو بێت یان ئافرەت) بکەی لە پاش ملە وە پێی ناخۆش بێت و ئەو شتەشی تیابێت کەتۆباسی دەکەی، حەرامەو درووست نیە مەگەر لە چەند کاتێکدا نەبێت کە إنشاءالله لەمەو دوا باسی دەکەین .

یەك دەنگی زانایان لەسەر حەرامێتی (غەیبەت) وە جۆرێکیشە لە تاوانە گەورەکان [1]

پێشەوا (ابن كثير) ڕەحمەتی خوای لێبێت لەتەفسیری سورەتی الحجرات دا لەئایەتی(١٢)دا دەفەرموویت: ((غەیبەت کردن حەرامە بە یەك دەنگی و کۆڕای زانایان، وەهیچ جۆرە غەیبەتێك دروست نیە مەگەر باس کردنی کەسێك کە لە باس کردنەکەیدا خەیرو سوودی زیاتر بێت، هەروەکو باس کردنی لایەنی خراپی کەسێك یان ئامۆژگاری کردنی))

هەروەها پێشەوا (القرطبی) ڕەحمەتی خوای لێبێت : ((زاناکان یەك دەنگن لەسەر ئەوەی کە (غەیبەت) کردن حەرامەو تاوانێکی گەورەیە، بۆیە پێویستە تەوبەی لێ بکەیت))

هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ بە عائیشەی فەرموو :(لَقَدْ قُلْتِ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَتْ بِمَاءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْهُ) [1] واتە: بەڕاستی ئەی عائیشە قسەیەکت کرد ئەگەر تێکەڵ بکرێت لەگەڵ ئاوی دەریاکان تێکی ئەداو تام و بۆنی دەگۆڕی . ئەمەش لەکاتێکدا بوو دایکمان خاتوو عائیشە (خوای لێی ڕازی بێت) فەرمووی : (حسبك من صفية كذا وكذا – وفي رواية أنها قصيرة) واتە بەسە چیت داوە لە(صفية) خۆ ئەو ئاواو ئاوهایە .واتە بالأی کورتە، جا توخوا ئەگەر عائیشە (خوای لێ ڕازی بێت) تەنها ئەو چەند ووشەیەی وتبێ پێغەمبەری خوا ﷺبەو شێوەیە وەڵامی دابێتەوە ئەی دەبێت کەسانێك چیان پێ بوترێت و حوکمیان چی بێت ؟ کە بە شەوو ڕۆژ دەمیان بە باس کردن و دەم درێژی بۆسەر خەڵکی درێژ دەکەن و باسیان دەکەن و **کەم و کوڕیەکانیان هەڵدەدەنەوە . بەبێ گوێدانە بە حەرامی و ترسناکی تاوانەکە (پەنا بەخوا)** .

چۆن خەڵکی غەیبەت کردنی لێ گۆڕاوە

(هەندێ شت هەیە غەیبەتەوخەڵکی بە غەیبەتی نازانن)

خوشك و برای خۆم ....بەڕاستی شەیتان و سەربازەماندو نەناسەکانی فێڵ و تەڵەکەیان زۆرە بۆ ئەوەی بەندەکانی خوا تووشی تاوان و غەیبەت بکەن، لەوانە :-

---

[1] تاوانە گەورەکان ئەو تاوانانەن کە خوای گەورە هەڕەشەی گەورەی لێ کردووە و سزای گەورەشی بۆداناوە لەدونیاو قیامەتدا، وە تاوانە گەورەکانیش خوا لێی خۆش نابێت مەگەر بە تەوبەکردن و گەڕانەوە نەبێت لێی،یان مەگەر خوای گەورە گەر ویستی لێ بێت خۆی لە دوا ڕۆژدا لێ ی خۆش دەبێت.

[1] صحيح سنن أبي داود (٤٠٨٠)

یەکەم :– بەهەندێ کەس دەڵێت : ئەوەی کە ئێوە باسی دەکەن هەمووی لەو کەسەدا هەیە و خووڕەوشتی وایە، بۆیە ئاساییە ئەو باس کردنە غەیبەت نیە . جا بۆ وەڵامی ئەم گومانە سێ فەرموودەی پێغەمبەری خوا ﷺ باس دەکەین .

١– (الغيبة أن تذكر الرجل بما فيه من خلفه)[1]. **واتە: باس کردنی موسوڵمانێك لەپاش ملە غەیبەتە بەوەی کەئەو ڕەوشتەشی تێدا بێت.**

٢–(أبو هريرة) خوای لێ ڕازی بێت دەفەرمووێت :پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی:(ئایا دەزانن غەیبەت چیە ؟ هاوەڵانیش فەرمویان خواو پێغەمبەری خوا باشتر دەزانن . فەرمووی : غەیبەت ئەوەیە کە باسی براکەت بکەیت بەوەی کەپێی ناخۆشە، وترا ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەی ئەگەر ئەوەی کە باسمان کرد لەو کەسەدا هەبوو، ئەویش فەرمووی: بەڵێ ئەگەر ئەو شتەی کەتیایدا بوو دەبێتە غەیبەت وەئەگەر تیایدا نەبوو ئەوە بوهتانە) .

٣– فەرموودەکەی (أنس بن مالك) خوای لێ ڕازی بێت کە دەفەرمووێت: (كانت العرب يخدم بعضها بعضا في الاسافي، وكان مع أبي بكر وعمر رجل يخدمهما فاستيقضهما و لم يهيء لهما طعاما، فقال أحدهما لصاحبه: إن هذا ليوائم نوم بيتكم ،فأيقضه ، فقالا إئت رسول الله ﷺ فقل له إن أبا بكر وعمر يقرئانك السلام وهما يستأدمانك، فقال : ائتدما ففزعا فجاء إلى النبي ﷺ فقالا: يارسول الله ﷺ يعيشنا إليك نستأدمك فقلت: ((قد اتدما)) فبأي شيء ائتدما؟؟ قال: بلحم أخيكما، والذي نفسي بيده إني لأرى لحمه من أنيابكما قالا: فاستغفر لنا، قال: هو فليستغفر لكما)[1] **واتە: لەناو عەرەبدا وا باو بووە کاتێك کە گەشتیان دەکرد خزمەتکارێکیان لە گەڵ خۆیاندا دەبرد، تا خزمەتیان بکات، پێشەوا (أبوبکر وعومەر)ﷺ پیاوێکیان لە گەڵدا بوو بۆ ئەوەی خزمەتیان بکات و خواردنیان بۆ ئامادە بکات، جا هەردوو پێشەوا (خوایان لێ ڕازی بێت)خەوتبوون کاتێك بەخەبەر هاتن بینیان پیاوەکە خەوتووەو خواردنی بۆ ئامادە نەکردوون، بۆیە یەکێکیان بەوی تریانی ووت : تۆ سەیری کە بە شێوەیەکی واخەوتووە بەوێنەی خەوی ماڵەوە واتە بێ خەم خەوتووەجا ئەوە بوولە خەو هەڵیانساندو پێیان ووت :بچۆ بۆ لای پێغەمبەر ﷺ پێی بڵێ پێشەوا (أبو بكرو عمر) (خوایان لێ ڕازی بێت) سەلامت لێدەکەن داوای خواردنێکت لێ دەکەن جا لەم کاتەدا پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: نانیان خواردووە نایانەوێت، ئەوانیش کە گوێ بیستی ئەم ووتەیە بوون ڕاچڵەکین و چوون بۆ لای پێغەمبەری خوا ﷺ ووتیان ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ئێمە ناردمان بۆ لای بەڕێزت بۆ خواردن کەچی تۆ بەم شێوەیە وەڵامت داوەتەوە ئایا ئێمە چی شتێکمان خواردووەو بەچی تێربووین، پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی بە گۆشتی براکەتان تێر بوون، بەو خوایەی گیانی منی بەدەستە گۆشتی براکەتان دەبینم لە نێوان ددانەکانتاندا ئینجا فەرموویان ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ داوای لێخۆشبوونمان بۆ بکە، ئەویش ﷺ فەرمووی: با خزمەتکارەکەتان داوای لێخۆشبوونتان بۆ بکات .**

---

[1] صحيح الجامع الصغير(٤١٨٦).

[1] أخرجه الضياء المقدسي في (الاحاديث المختارة)،السلسلة الصحيحة(٢٦٠٨)

دووەم : هەندێ کەس دەڵێن: ئێمە باسی فلاَن کەس ناکەین لە پاشملە بۆ سوودو بەرژەوەندی خۆی نەبێت کە ئەو ئاگای لێ نیەو نایزانێت .

بەرپەرچی ئەم جۆرە کەسانەش بەم شێوەیە دەدرێتەوە:-

١- هەر کردەوەیەك کە ئەنجام دەدرێت پێویستە شەرعی بێت، چونکە هیچ کەسێك لە سزای خوای گەورە ڕزگاری نابێت تەنها بە نیەتی باش بەڵکو دەبێت بە کردەوەکە بۆ خوابێت و هیچی تری تێکەڵ نەکرێت، بەوەی کە هاوەڵ بڕیاردەرەکان بە گومانی خۆیان نیەتیان زۆر باش بوو کاتێك هاواریان دەکرد بۆ غەیری خوا، وەدەیان ووت: ئێمە نایان پەرستین بەڵکو دەمانەوێت لە خوا نزیکمان بکاتەوە، هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴾ (الزمر : ٣) **واتە: ئەوانەی لە هاوەڵ بڕیاردەرەکان جگە لە خوای گەورە ئەولیاو خۆشەویستیان دانابوو ئەیان ووت: ئێمە نایان پەرستین بەڵکو بۆیە هاواریان بۆ دەکەین بۆ ئەوەی لە خوامان نزیك بکاتەوە . بۆیە براو خوشکی بەڕێزم .... ئەگەر بەوردی سەرنجێکی کورت بدەیت لە ئایەتی** ﴿إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴾ **سوودیان پێ ناگەیەنێت، بۆیە کە تۆش باسی کەسێك دەکەیت و دەڵێیت من بۆ سوودو قازانج باسی دەکەم باس کردنی شتێك کە پێشی ناخۆش بێت ئەوە دەبێتە(غەیبەت).**

٢- برای بەڕێزم .... ئەگەر تۆ دەڵێیت: من نیەتم ڕاستەو لە بۆ بەر ژەوەندی ئەوم ، ئەوە دەبێت کردەوەکەشت ڕاست و دروست بێت، کە ئەمەش لەوەدا دەردەکەوێت کە تۆ نابێت لە پاش ملە باسی ئەو بکەیت، بە ڵکو بەرەو ڕووی خۆی و بە شێوەیەکی نەرم و نیان و لە سەر خۆ ئامۆژگاری بکەوە فێری بکەو تێی بگەیەنە کە ئەو کارە باشەو ئەو کارش خراپە، بۆیە ناشبێت بێزاربیت لە ئامۆژگاری، چونکە جاری وا هەیە چەند جارێك پێویستی بەو جۆرە ئامۆژگاریانە هەیە .

جابراکەم ئەی خوشکەبەڕێزەکەم ((تکایە هەوڵ بدە بەوێنەی مێش هەنگ بیت بەسەر گوڵی جوان و شوێنی پاکەوە بنیشیتەوەو شتی پاك و جوانیش بگوێزیتەوە بۆ خەڵکی، ئامان نەکەی بەوێنەی مێش و مەگەز بیت بە شوێنی پیسەوە بنیشیتەوەو شتی پیسیش بگوێزیتەوە)) بۆیە بەردەوام بە لە سەر ئامۆژگاریەکەت ئەگەر هەر زانیت سوودی نەبوو ئەوە کەسێکی تری بۆ بنێرەو بائامۆژگاری بکات .

هۆکارەکانی غەیبەت کردن و چارە سەر کردنی غەیبەت

١- دامرکاندنەوەی ڕق و کینە ئەمەش لە کاتێکدایە کە کە سێك یان هاوڕێیەکت شتێکی بەرامبەرت کردووە ڕقی هەستاندویت، بۆیە هەرکات کە توشی ئەو حاڵەتە بویت یان باس کرا یەکسەر هەڵدەکوتیتە سەر هاوڕێکەت تێر غەیبەتی دەکەیت، وەك تۆڵە سەندنەوەیەك ، جا بۆچارەسەر کردنی ئەم حاڵەتەش بگەڕێوە بۆ ئەم ئایەتەی خوارەوە ﴿وَسَارِعُواْ إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ۞ الَّذِينَ يُنفِقُونَ فِي السَّرَّاء وَالضَّرَّاء وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾ ال عمران /١٣٣-١٣٤

واتە: هەوڵ بەن و پێشبڕکێ بکەن بۆ لێخۆشبوونی خوایی و بەدەست هێنانی ڕەزامەندی خوای گەورە و میهرەبان و وە بۆ بەهەشتێك كە پانایيەکەی بە ئەندازەی ئاسمانەکان و زەویە ، وە ئامادە کراوە بۆ کەسانێك کە لە خوا دەترسن و پارێزگارن وە ئەو کەسانەی کە لە ماڵەکانیان دەبەخشن و لە کاتی بوون و نەبوونی و خۆشی وناخۆشیدا، وە ئەو کەسانەش کە ڕق و کینەی خۆیان دەخۆنەوەو لێبوردەن بەرامبەر بە خە ڵکی وە خوای گەورەش چاکە کارانی خۆش دەوێت .

جا بەڕێزم ...خواردنەوەی ڕق و کینەو غەیبەت نەکردنی ئەو کەسەی کە خراپەی بەرامبەر کردووی، یاخود تورەی کردووی ئەوش نیشانەی خۆپارێزی و چوونە بەهەشتی خوایە . هەروەك پێغەمبەری خواﷺ دەفەرموویت: (مَنْ كَظَمَ غَيْظًا – وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْفِذَهُ – دَعَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى رُءُوسِ الْخَلاَئِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ مَا شَاءَ)[1] واتە: هەر کەسێك ڕق وکینەی خۆی بخواتەوەو لە کاتێکدا کە توانای هەیە هەقی خۆی بکاتەوە لەبەرامبەرەکەی، ئەوە خوای گەورە لە ڕۆژی قیامەتدا لە سەرووی هەموو خەڵکەوە بانگی لێ دەکات و سەرپشکی دەکات لە هەڵبژاردنی کام حۆرییەی کە ئارەزووی دەکات و پێی خۆشە .

٢– دڵ نەشکاندن و ڕازی کردنی هاورێ یان و ئەو کەسانەی کە لە مەجلیسیان دانیشتویت کاتێك دەبینی کە هاورێکانت باسی خەڵکی دەکەن و غەیبەتیان دەکەن تۆش دەتەوێت ڕێگریان لێ بکەیت و نەهێڵی غەیبەت بکەن بەلاّم ئەوان دەڵێن بەم شێوەیە قورسی مەکە لەسەرمان لێشت دوور دەکەونەوە و تۆش لەبەر خاتری هاوڕێ یەتی کرن و دانیشتن لەگەڵیاندا ڕازی دەبیت و بەڵکو هەندێك یارمەتیشیان دەدەیت لەسەر غەیبەت کردنی موسڵمان ، جاچارەسەری ئەمەش بەخوێندنەوەو یادکرنەوەی ئەم فەرموودەیەی پێغەمبەری خوایە ﷺ کە دەفەرموێت: (وَمَنِ الْتَمَسَ رِضَاءَ النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ)[2] واتە: هەرکەسێك بیەوێت کە خەڵکی لە خۆی ڕازی بکات بە تورەبوونی خوا ، ئەوە خوای گەورە دەیداتە دەست خەڵکی . دەی موسوڵمانە بەڕێزەکان کە کاتێك دەتەوێت هاورێکانت ڕازی بکەیت بەوەی کە غەیبەت بکەن کە خوا پێی ناخۆشە ئەو کاتە خوای گەورە دەتداتە دەست خەڵکی .

٣– بەرز کردنەوەی خۆت بەسەر خەڵکیدا ئەوەیش بەشکاندنەوەو بەکەم زانینی کەسانی تر ، وەك ئەوەی کە بڵێی جا فلاّنە کەس چیە ؟ والله هیچ نازانێت یان باش تێی ناگات، مەبەستت بەمە تەنها کەم کردنەوە یە لە پلە و پایەی بەرامبەر وە واش پیشان بدەیت کە خۆت زیاتری لەو .

بۆچارەسەرکردنی ئەم حاڵەتەش تەنها بەوە دەبێت کە بیرو باوەڕت وابێت کە ئەوەی لای خوای گەورەبێت زۆر باشترو چاکترە وەئەم دونیایەش لای خوای گەورە بەئەندازەی یەك باڵە مێشوولە بەهاو قیمەتی نیە، وە کەسی غەیبەت کراویش لای خوای گەورە پێ دەچێت ڕێزی زۆر تربێت لەتۆ .! وەك پێغەمبەری ئازیز ﷺ دەفەرموویت:(رب أشعث مدفوع بالأبواب، لو أقسم على الله لأبره)[1] واتە: جاری واهەیە پیاوێکی سەرو قژ ئاڵۆزکاو و تەپو تۆزاوی و دەرکراو لە دەرگای خەڵکی بەکەم تەماشای دەکەن و ڕێزی لێ ناگرن ئەگەر سوێند

[1] أخرجه أبو داود في سننه (٤٧٧٩) والترمذي وإبن ماجه وحسنه لغيره ، الشيخ الالباني في صحيح الترغيب والترهيب (٢٧٥٣)
[2] جزء من حديث أخرجه الترمذي وغيره ، وهو صحيح لغيره ، الترغيب والترهيب (٢٢٥٠)،انظر تخريج الطحاوية (٢٧٨)

[1] صحيح مسلم (٢٦٢٢)

بخوات و بلّێت خوایە دەبێت ئەو شتەم بۆ ئەنجام بەیت خوای گەورەش سوێندەکەی ناخات و شتەکەی بۆ جێ بەجێ دەکات.

٤- یاری و گاڵتە کردن : جاری واهەیە لە دانیشتنێکدا دەبینی پیاو هەیە بە ڕاست و چەپی خۆیدا چاك و خراپی خەڵك باس دەکات و لەپاشملە لێیان دەدوێت ئەمەش لەشێوەی گاڵتە جارِیدا بۆئەوەی خەڵکی پێی پێ بکەنن و بڵێن بەخوا گاڵتە چیە ؟ ! . ((وەلە سەردەمی ئەمڕۆشماندا غەیبەت بەرگێکی جوانتری بەبەراکراوەو لە شێوەی شانۆگەری و لاسایی کردنەوەوی خەڵکیدا پێشکەش دەکرێت و بە شێوەی هەزەلی و پێکەنیناویش پاشان لە سە ر شاشەی تەلەفزیۆنەوەو ئاراستەی خەڵك دەکرێت ئەمەش جۆرێکە لە غەیبەت کردن بە کردەوە)) **جا بۆچارەسەری ئەم حاڵەتە** ئەم فەرموودەیە وەبیرخۆت بهێنەوە کە: رسول الله ﷺ دەفەرمووێت: (وَيْلٌ لِلَّذِى يُحَدِّثُ بِالْحَدِيثِ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ فَيَكْذِبُ وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ)[1] واتە: وەیل کە شیوێکە لە شیوەکانی دۆزەخ بۆ ئەو کەسە ی کە قسە دەکات بۆ خەڵکی وباسی خەڵکیان بۆ دەگێڕێتەوە بەدرۆ بەس بۆ ئەوەی کە دانیشتوان پێی پێ بکەنن وەیل بۆ ئەو کەسە وەیل بۆ ئەو کەسە، جا پەنا بە خوای تاك و تەنهاو بێ هاوەڵ لەم جۆرە کردەوەیە .بەڕاستی زۆر ترسناکە ئازیزانم بۆیە خۆشەویستمان ﷺ بەوشێوەیە ووشەی وەیل چەند بارە دەکاتەوە .

٥- هۆکارێکی دی کە مرۆڤ توشی غەیبەت دەکات بریتیە لە حەسودی: ئەم جۆرەش لە کاتێکدا ڕوودەدات کە کەسێك بە باشە باس دەکرێت لەناو خەڵکیدا و ئەو کەسەش خۆشەویستە لەلای خەڵکی و ڕێزی خۆی هەیە، لەو کاتەدا کەسی حەسوود کە بیستی بەم جۆرە مەدحی ئەو کەسە دەکرێت ئەوا یەکسەر توشی حەساسیەت دەبێت و کوردەواری دەڵێت (کێچ دەچێتە کەوڵی) و ڕاستەوخۆ پەنا دەباتە بەر غەیبەت کردنی چونکە هیچ ڕێگەیەکی تر شك نابات، جابرای خۆم خوشکی بەڕێز ....بێگومان کەسی حەسوود حەز ناکات بە خەیرو خۆشی بەرامبەری بەتایبەتی کەسانی نەفام و نەزان، هەرگیز حەز بە ڕێزداری و پلە بەرزی زانایان ناکەن و هەمیشە دەیانەوێت لە ڕێگەی غەیبەتەوە داخی خۆیانی پێ بڕێژن، بۆیە پێویستە زۆر باش بزانرێت لە کاتێکدا کە غەیبەتی زانایان دەکرێت ئەوە لە پلەو پایەی زانایان کەم نابێتەوە بەڵکو تەنها ڕووڕەشی بۆ کەسی غەیبەت کار دەمێنێتەوەوهیچی تر .

٦- دەست بەتاڵی و بێ کاری و هەست کردن بە بێ تاقەتی ئەم مرۆڤە وا لێ دەکات کە ڕۆژانەو بەردەوام هەر خەریکی غەیبەت و غەیبەتکاری بێت، وە خوی تەواوی پێوە بگرێت و باسیان بکات، جا بۆ چارەسەری ئەم جۆرەش : پێویستە هەمیشە مرۆڤ خۆی سەر قاڵ بکات بە یادی خواوگوێ ڕایەڵی پەروەردگاریەوە بەردەوام بێت لەسەروەرگرتنی زانست و خۆ خەریك کردن بە کاری چاکەوەو دووربکەوێتە وە لە هەموو کارێکی خراپ و بەد. هەر وەك خۆشەویستمان ﷺ دەفەرمووێت: (لاَ تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلاَهُ وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ)[1] واتە: لە ڕۆژی قیامەتدا دوو پێی هیچ کەسێك لەنەوەی ئادەم ناجوڵێ تا پرسیاری دەربارەی پێنج شت لێ نەکرێت:

---

[1] أخرجه الترمذي وأبو داود وغيرهما ، وحسنه السيخ الالباني في (صحيح الترغيب والترهيب) (٢٩٤٤) وغاية المرام (٣٧٦)

[1] صحيح سنن الترمذي (١٩٦٩) وأنظر سلسلة الصحيحة (٩٤٦)

تەمەنەکەی لە چیا سەرف کردووە ؟ وە گەنجێتیەکەی چۆن بەسەری بردووە ؟ لە خواپەرستی دا یاخود لە کاری هیچ و پوچ و گوێ نەدان بە فەرمانەکانی خوا وە لەماڵەکەی کە چۆن پەیدای کردووەو؟ لە چیشدا سەرف کردووە ؟ وە پرسیاری لێ دەکرێت دەربارەی زانستەکەی کە چی سودێکی پێ گەیاندووەو ئایا چۆن گەیاندوویەتی(هەتا چی سنوورێك کردەوەی بە زانیاریەکەی کردوە) ؟ ...جا بەڕاستی ژیان پێکهاتووە لەم چەند پرسیارە و بەم قۆناغانەشدا تێپەڕیوە ، کەواتە با هەوڵ بدەین ئەم پرسیارانە هەر لێرە پێش ئەوەی ڕۆژێك بێت بە خزمەتی بگەین و پرسیارمان لێ بکرێت وەڵامی لە بۆ ئامادە بکەین و خۆمانی پێ بڕازێنینەوە .

٧- جاری وا هەیە مرۆڤ بۆ نزیك بوونەوەی لە کەسانی خاوەن پلەو پـڕۆژەو ئیش و کار ، هەڵدەستێت بە باس کردن و غەیبەت کردنی کرێکارو کار مەندان و کەسانی تـرو شکاندنەوەیان بە مەبەستی گەیشتن بەو شوێنە یان بەو کارە، بەڵا مرۆڤ پێویستە هەمیشە بیر لە دەسە لاتی خواو فەرموودەکانی بکاتەوەو ئەوسا بۆی دەردەکەوێت کە رزق و ڕۆزی تەنها لای خوایەو هە رخوای گەورەشە کە دەفەرموێت: ﴿ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا .... ﴾ الزخرف/٣٢ واتە: ئێمە لەنێوانتاندا بژێوی ژیانمان دابەش کردوە، لە دونیادا و کەسێك دەوڵەمەندو کەسێکیش هەژار ... جا هۆکاری تریش هەن کە غەیبەتی پێوە دەکرێت لەوانە: کاتێك کەسێك کارێك ئەنجام دەدات ونهێنیەلای تۆ بەڵام لە شوێنێك باس دەکرێت و تۆش یە کسەر وا دەزانی ئەو کارە فلاّن کەس کردویەتی ناوی دەبەیت و ئاشکرای دە کەی و ناوی دەبەیت ئەوە دەبێتە غەیبەتی، یان جاری واهەیە کەسێك دەستی ناڕوات و تۆش خێرت پێ کردوەو یارمەتیت داوە لەو کاتەدا لای خەڵکی باسی دەکەیت و دەکەویتە شکاندنی و غەیبەتی دەکەیت .

ترسناکی غەیبەت لە ڕوانگەی فەرموودەکانی پێغەمبەرەوەﷺ

یەکەم :عن أبي بکرة (رضي الله عنه)أن رسول الله ﷺ قال في خطبته في حجة الوداع : (إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا وفِي بَلَدِكُمْ هَذَا، لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ)[1]
واتە: ئەبی بەکرە دەفەرمووێت: پێغەمبەری خوا ﷺ لە حەجی ماڵ ئاوایدا ووتارێکی بۆمان خوێندەوە و ئامۆژگاری کردین و فەرمووی: ئەی موسوڵمانان ئاگادار بن و باش بزانن کەخوێنتان و ماڵتان و ناموس و غەیبەت و باس کردنی یەکتری حەرامە لە سەرتان، هەروەکو حەرامێتی کوشتارو ئاشووب نانەوەلەم ڕۆژە پیرۆزەدا وە لەم مانگە پیرۆزەدا وەلەم شارە پیرۆزەدا کە شاری مەککەیە، وەهەر کەسیش لەم شوێنەیەو ئامادەیەو گوێ بیستی ئەم قسانەیە، بابیگەیەنێتە ئەو کەسەی کە نەهاتووەو ئامادە نیە ! **لێرەوە موسوڵمانی خۆشەویست** بزانەو سەرنج بدە کە پێغەمبەری خواﷺ چۆن ئاگادارمان دەکاتەوە لە حەرامێتی خوێن ڕشتن ونانەوەی ئاشوب و دووبەرەکی، هەر واش ئاگادارمان دەکاتەوە لە باس کردن و غەیبەت کردن بە حەرامی ؟؟!

دووەم: عن البراء بن عازب(رضي الله عنه)قال: قال رسول الله ﷺ((الربا إثنان وسبعون بابا، أدناها مثل إتيان الرجل أمه، وإن أربى الربا إستطالة الرجل في عرض أخيه))[1] **واتە: ڕیبا (سوو خواردن) حەفتاو دوو بەشە: کەم**

---

[1] صحيح البخاري (٦٧) وصحيح مسلم (١٦٧٩)

[1] صحيح الترغيب والترهيب (١٨٥٧) السلسلة الصحيحة (١٨٧١)

ترین و سوك ترین بەشیان وەكو ئەوە وایە كە پیاو (زینا) لەگەڵ دایكی خۆیدا ئەنجام بدات، وەگەورەترین ڕیبا ش ئەوەیە كە كەسێك باسی ناموس و شەرەفی براكەی بكات و لە پاش ملە باسی بكات یان بوهتانی بۆ هەڵببەستێ، جا مەبەستیش لە باس كردنی ناموس و شەرەفی خەڵكی و غەیبەت كردنیان، كە گەو رەترین ڕیبایە ئەوە نیە كە حەددێكی شەرعی یان جەڵدەی لێ بدرێت نا بەڵكو جۆرێكە لە تاوانە گەورەكان و هەروەك زینا كردنە كە تاوانێكی گەورەیە، پاك و بێگەردی تەنها بۆ خوایە، كوان خاوەن ژیرەكان ؟ لەبەرامبەر ئەنجام دانی ئەم تاوانەدا ، الله أكبر كوا ئەو باوەڕەی كە دڵەكان ڕۆشن دەكەنەوە ؟ جا سبحان الله خواردنی ڕیبا چەند حەرامەو چەند تاوانێكی گەورەیە ؟ تا خوای گەورە بە شێوەیەكی وا باسی دەكات كە هەرەشەو جەنگ ڕادەگەیەنێت لەگەڵ بكەریدا، یان وا باسی دەكات بە ئەندازەی زینا كردن لە گەڵ دایكی خۆیدا (پەنا بەخوا) جا لەمەش خراپتر باس كردنی نامووس و شەرفی خەڵكیە .

دەئیتر با كەسانی (غەیبەت) چی لەدوای بیستنی ئەم بەڵگانەوە زمان درێژ بكەن چۆن دەیانەوێت ؟ با عەیبەو عاریان هەڵماڵن چۆن دەیانەوێت ؟ یان پێیان خۆشە، یان با جاسوسی لە سەر موسوڵمانان بكەنە پیشەی خۆیان و بەردەوام بن .....

بەڵام ئایا لە سزای خوایی و تۆڵەی بە ئێشی خوای گەورە ڕزگاریان دەبێت نەخێر...ئەی بۆ كوێ دەچن ئایا نازانن ڕۆژگارێك دادێت كە لێپرسینەوەی خوایی هەیە و مردن و ناوگۆڕو ساحەی مەحشەرو حوكمی خوایی لە پێشە ؟؟ جا توخوا پێغەمبەری ئازیز ﷺ كاتێك بە دایكمان خاتوو عائیشەی (خوالێی ڕازی بێت)فەرموو (كلمة لو مزجت بماء البحر لمزجته) واتە: ووشەیەكت ووت ئەی عائیشە ئەگەر تێكەڵی بكەی بە ئاوی دەریا ئەوا ڕەنگ و تام وبۆنی ئەو ئاوە دەگۆڕێت . تەنها لەسەر ووشەیەكی كەم ئەی ئایا دەبێت حاڵی ئەوانە چۆن بێت ؟ كە بەردەوام تووتی ئاسایی هەر دەیڵێن وهەر دەیڵێنەوە و بەردەوامن لە باس كردن و غەیبەتی خەڵكی ، یادەبێت چی دەریایەك خۆی بۆ ئەم تاوانە بگرێت و بۆ گەن نەكات .بۆیە وەك ئامۆژگاریەك ئەی خوشك و برای خۆم ....نەكەی خۆت بخەیتە بەر سزای خوایی بۆ تەنها چەند ساتێكی كەمی ئەم دونیا بێ نرخەی كە زۆر كەسانی بە هیلاكا بردوە .خۆت بپارێزە پێش ئەوەی فەرمووی دۆزەخت لێ بكرێت ..... .

سێیەم : عن عمرو بن شعیب عن أبیه عن جده، أنهم ذكروا عندالله رسول الله ﷺ رجلا فقالوا: لا یأكل حتی یطعم ولا یرحل حتی یرحل له ، فقال رسول الله ﷺ اغتبتموه: فقالوا: یا روسول الله ﷺ إنما حدثنا بما فیه، قال: (حسبك إذا ذكرت أخاك بما فیه)[1] واتە: عەمری كوڕی شوعەیب (ڕەزای خوای لێبێت) لە باوكیەوە ئەویش لە باپیریەوەدەگێڕێتەوەو دەفەرمووێت: لە مەجلیسی پێغەمبەری خوادا ﷺباسی پیاوێكیان كردو ووتیان ناتوانێت بخوات تاكو دەرخواردی نەدەی وە ناتوانێت ولاخەكەی بۆ لێ بخوڕێت تا بۆی لێ نەخوڕیت (واتە بێدەسەلاتە) جا پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: غەیبەتتان كرد ووتیان ئەی پێغەمبەری خواﷺ باسی شتێكمان كرد كەتیایدا بوو ، ئەویش فەرمووی : بەسە باس كردنی براكەت كە ببێتە غەیبەت، با ئەو ڕەوشتەشی تێدابێت، گەر پێی ناخۆش بێت ...... **كەواتە برایانی بەڕێزم** ....**خوشكانی ئازیز** ...... بەسەو هەتا كەی غەیبەتی براو خوشكی موسوڵمانت دەكەیت ؟ هەتاكەی دوو زمانی و باسی موسوڵمان ؟؟

---

[1] أخرجه الاصبهاني ،وحسنه لغيره الشيخ الالباني في صحيح الترغيب والترهيب (٢٨٣٦).

!! دەکەواتە با هەر یەك لە ئێمە بیرێك لە حاڵی خۆی بکاتەوە، بزانە ئایا کێ هەیە لە ئێمە بێ هەڵەو کەم و کوڕی نیە ؟؟ ئەی باشە کێ لە ئێمە لە شەیتان ئەمینە و پارێزراوە ؟؟بشزانە سوێند بە خوا لە دەرگای هەر ماڵێك بدەیت ئەوە هەر زۆر زوو لە دەرگاکەت دەدرێتەوە .

زەرەرو زیانەکانی غەیبەت کردن

غەیبەت کردن تاوانەو بێ گومانیش تاوانەکان هەموویان خاوەنی زەرەرو زیانی تایبەتی خۆیانن لەوانەش : –

١– **کەم کردنی چاکە** : واتە هەرکات غەیبەتت کرد ئەوە بزانە کە لە چاکەکانت کەم کراوەتەوەو لەتەرازووی ئەو دونیات هەڵدەگیرێت و دەدرێت بەکەسی غەیبەت کراو هەروەك لەم فەرموودەیەدا ئاماژەی پێکراوە **((عن أبي هريرة (رضي الله عنه) أن رسول الله ﷺ قال**(أَتَدْرُونَ مَا الْمُفْلِسُ) **قالوا: المفلس فينا من لا درهم له ولا متاع، فقال** ﷺ:(إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِى يَأْتِى يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلاَةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِى قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضَرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِى النَّارِ)[1] واتە:(ئەبو هورەیرە) خوای لێ ڕازی بێت دەفەرمووێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: ئایا دەزانن موفلیس(ئەوەی کە هیچی نیە)کێ یە؟ ئەوانیش فەرمویان موفلیس ئەو کەسەیە کە نە پارەی هەیەو نەماڵیش، جا پێغەمبەری خۆشەویست ﷺفەرمووی: نا موفلیس لە ئوممەتی مندا ئەوە نیە کە نەماڵ و نە پارەی هەیە، بەڵکو کەسێکە کە لە دونیادا نوێژو ڕۆژوو و زەکاتی داوە، بەڵام لە دوایدا جوێنی بە ئەو داوەو بوختانی بۆ ئەم هەڵبەستوەو، خوێنی ئەوی ڕشتووەو لەوی داوە، بۆیە لە ڕۆژی دوایدا لە سەر چاکەکانی هەڵدەگیرێت و دەدرێت بەو کەسەی کە خراپەکانی بەرامبەر کراوە، وەئەگەر لە چاکەکانیشی تەواو بوو ئەوە ئینجا لە تاوانی کەسی بەرامبەریش هەڵدەگیرێت و دەدرێت بەسەر ئەمدا، پاشان فڕێ دەدرێتە ناو دۆزەخی خواوە .

جا ئازیزان ....بیرێك بکەنەوە توخوا چەند ناخۆشە کە لە دونیای پڕ کێشەو ناخۆشی دا ئەم هەموو هەوڵ و ماندووبوونەت داوەو هەروا بە ئاسانیش لە ڕۆژی دوایدا بدرێت بە خەڵکی !! هەر بۆیە **(عبدالرحمن بن مهدي)**ڕەحمەتی خوای لێبێت دەفەرمووێت: ((ئەگەر لە بەر ئەوە نەبوایە کە غەیبەت کردن تاوانەو خوای گەورەش پێی ناخۆشە بکرێت ، ئەوا ئارەزووم دەکرد هەرچی خەڵکی ئەم شارەیە غەیبەتی بکردمایە ، چونکە دەبێت چی شتێك لەوە خۆشتر بێت کە لە ڕۆژی دوایدا لە ناو کتێبی چاکەکانتدا کۆمەڵە چاکەیەك ببینیت، کە خۆت ئەنجامت نەداوە، وە ئاگاشت لێ ی نەبووە، جا لە چاکەی ئەوانەی کە غەیبەتیان کردووی یاخود ماڵیان خواردووی یان هە غەدرێکیان لەبەرامبەردا کردووی)) .

٢– هەڵماڵینی کەم و کوڕی و عەیبەی غەیبەت چی : کە بە ڕاستی ئەمەیان زۆر لەوهەڕەشانەی تر ناخۆشترو ڕیسوایی کەر ترە ئەویش ئەوەیە کە خوای گەورە خۆی عەیب و کەم و کوڕیەکانی غەیبەت کەر هەڵدەماڵێت، وەك**(عن أبي برزة الاسلمي والبراء بن العازب) قالا:قال رسول الله** ﷺ((يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الإِيمَانُ قَلْبَهُ لاَ تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلاَ تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَةَ أَخِيهِ يَتَّبِعِ اللَّهُ

---

[1] صحيح مسلم (٦٧٤٤)

عَوْرَتَهُ حَتَّى يَفْضَحَهُ فِى بَيْتِهِ))[1] واتە: (ئەبو بەرزەی ئەسلەمی و بەرائی کوڕی عازیب)ڕەزاو ڕەحمەتی خوایان لێبێت دەفەرموون: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : ئەی ئەو کەسانەی کە بە دەم باوەڕتان هێناوە و ڕاستی باوەڕ نە چوّتە نیو دڵەکانتانەوە، غەیبەتی موسوڵمانان مەکەن، وە مەشگەڕێن بە دوای ناموس و کەم و کورپەکانیاندا، چونکە هەرکەسێك بە دوای عەیب و کەم و کوڕی براکەیدا بگە ڕێت وە شوێنی عەیبی برا موسڵمانەکەیدا بکەوێت ئەوە خوای گەورە عەیبو کەم و کورپەکانی هەڵدەماڵێنێت، وە هەر کەسێکیش کە خوای گەورە عەیبی هەڵبماڵێت ئەوە ڕیسوای دەکات ئەگەر چی لە نێو ماڵی خۆیشی دابێت . کەواتە ئەگەر دەتەوێت خوای گەورە عەیبت هەڵنەماڵێت و دەتەوێت عەیبەکانت بپۆشێت لە ڕۆژی دوایدا ئەوە تۆ عەیبی خەڵك دەر مەخەو بیشارەوە.

٣- **سزای ناو گۆڕ** : واتە دەبێتە هۆی سزای گۆڕو ئازار دانی مرۆڤ لە ناو گۆڕدا وەك(**عن أبي يعلى بن سيابة (رضي الله عنه) أنه عهد النبي ﷺ وأتى على قبر يعذب صاحبه، فقال**: (إن هذا كان يأكل لحوم الناس) **ثم دعى بجريدة رطبة، فوضعها على قبره، وقال**: (لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُ مَا دَامَتْ رَطْبَةً)[1]

واتە:(**یەعلای کوڕی سابیە**) دەفەرمووێت: پێغەمبەری خوا ﷺ بە تەنیشت گۆڕێکدا ڕۆیشت ،فەرمووی: خاوەنی ئەم گۆڕە ئێستا سزای ناو گۆڕی لەسەرە، وە فەرمووی: (ئەمە کەسێك بووە کە گۆشتی خەڵکی خواردوە، واتە ((غەیبەتیانی کردوە)) پاشان داوای نەمامێکی دار خورمای کردوو لەسەر گۆڕەکە ناشتی و فەرمووی: ئومێد وایە سزای لەسەر سوك بکرێت هەتاکو ئەم دارە بە سەوزی بمێنێتەوە .

٤- **سزای ئاگری دۆزەخ : عن أنس بن مالك (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله ﷺ**(لَمَّا عُرِجَ بِى مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَظْفَارٌ مِنْ نُحَاسٍ يَخْمِشُونَ وُجُوهَهُمْ وَصُدُورَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلاَءِ يَا جِبْرِيلُ قَالَ هَؤُلاَءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لُحُومَ النَّاسِ وَيَقَعُونَ فِى أَعْرَاضِهِمْ)[2] .

واتە:(**أنس بن مالك**) ڕەزای خوای لێبێت فەرمووی: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: کاتێك شەو ڕەویم پێ کرا بەرز کرامەوە بۆ ئاسمانەکان بە لای کۆمەڵێکدا تێپەڕیم کە نینۆکی مسیان هەبوو دەم و چاوو سنگی خۆیان ئەڕوشان و دادەڕنی، منیش بە جبریلم(**علیه السلام**) ووت: ئەمانە کێن ؟ ئەویش فەرمووی: ئەوانە جۆرە کەسانێکن کە گۆشتی خەڵکیان خواردوە (غەیبەتیان) کردوە، باسی عەیب و ناموسی خەڵکیان کردووە .

٥- **عن إبن عمر (رضي الله عنهما) قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول**:(مَنْ قَالَ فِى مُؤْمِنٍ مَا لَيْسَ فِيهِ أَسْكَنَهُ اللَّهُ رَدْغَةَ الْخَبَالِ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ)[1] واتە:(**عبدالله إبن عمر**) ڕەزای خوایان لێبێت دەفەرمووێت گوێم لەپێغەمبەری خوا ﷺ بوو دەیفەرموو:هەر کەسێك قسەیەك بە باوەڕدارێك بڵێت و واش نەبێت، ئەوە خوای گەورە دەیخاتە نێو کێم و زوخاووی ئەهلی دۆزەخەوە، تا واز لەقسەکەی نەهێنێت . کەواتە ئێستا زانرا کە

---

[1] مسند أحمد (٢٠٣٣٢)، صحيح سنن أبي داود (٤٠٨٣) ،الترغيب والترهيب (٢٣٤٠)

[1] أخرجه الإمام أحمد (٣٥/٥- ٣٦) وقال الشيخ شعيب الأرناؤوط إسناده قوي

[2] سنن أبي داود(٤٨٨٠)، وأنظر صحيح الجامع (٥٢١٣)

[1] صحيح سنن أبي داود (٣٠٦٦)

غەيبەت كردن چەندێك زيان و زەرەری هەيە وە ئايا چ هەڕەشەيەك كراوە لە كەسانی غەيبەت كار، بۆيە ئازيزان بەڕاستی زۆرپێويستە كە موسوڵمان زۆر ئاگادار بێت و خۆی بپارێزێت لەو تاوانەو گوێگرتن لێی، وەبشزانە كە گوێ ودڵ بەرپرسيارن بەرامبەر بەگوێگرتن لەغەيبەت هەروەك خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولـئِكَ كَانَ عَنْـهُ مَسْؤُولاً ﴾ الاسراء/١٣٦ واتە: گوێ و چاوو دڵ هەموويان بەرپرسيارن لە گوێ گرتن و تێڕوانين و ئارەزوو كردنی تاوان و غەيبەت .

كەسی گوێگر بۆ غەيبەت يەكسان و بەشدارە لە تاوانەكەدا

بەڵێ نەك هەر غەيبەت كردن تاوان بێت و بەس نا بەڵكو گوێ بۆ گرتن و بێ دەنگ بوونيش لە سەر غەيبەت بەشدارت دەكات لەو تاوان و خراپەيەدا، بۆيە زۆر بەوردی سەرنجێك لەو فەرموودەيەی پێشوو بدەو ئينجا خۆت بەراورد بكە بەو شێوەيە، لەوەدا كە كەهەردوو ئيامی (ئەبو بەكرو ئيمامی عومەر) خوايان لێ ڕازی بێت يەكێكيان بەوی تريانی ووت: چۆن خەوتنێك خەوتووە دەڵێ ی لەماڵەوەی خۆيانە، پاشان پێغەمبەری خوا ﷺ چ وەڵامێكی هەبوو بۆيان ؟؟

خەوێكی سەرسوڕهێنەرو ترسناك

(**كهمس بن عبدالله**) ڕەحمەتی خوای لێبێت دەفەرمووێت: گوێم لە مەيمونی كوڕی سياە بوو دەيفەرموو: { جارێكيان دانيشتبووين لە مەجليسێكدا باسی كەسێكيان كرد، بەشێوەيەكی خراپ و غەيبەتيان كرد مەيمونيش فەرمووی منيش هيچم نەووت: نەبە چاك نەبە خراپ ، پاشان كە لە دانيشتنەكە هەستاين و چوومەوە بۆ ماڵەوە و خەوتم ، جا خەوم بينی ئەوەبوو لە خەومدا كەلاكێكی گوێ درێژيان بۆ هێنام و لە بەر دەممدا دايانناو كەسێكيش لە ديار سەرم بوو خێرا خێرا دەيووت: بخۆ ، منيش هەر دەم ووت: چی بخۆم ئاخر بۆچی بيخۆم چۆن بيخۆم؟ كەسەكەش دەيووت: بيخۆ، چونكە لەو مەجليسەی تيا دانيشتبووی غەيبەتی فلانە كەس كرا و تۆش بەشداربوويت، ئەميش دەڵێ: لەخەوەكەمدا ووتم ئاخر خۆ من هيچم باس نەكرد، دەڵێ كەسەكەش پێی ووتم ئاخر تۆ گوێت بۆگرت و بێ دەنگ بوويت، كە ئەوەش نيشانەی ڕازی بوونە. بۆيە (**كهمس بن عبدالله**) دەفەرمووێت : لەو ڕۆژەوە نەمان بينی كە مەيمون غەيبەت بكات و لە مەجليسی غەيبەتدا دا بنيشێ، وە ئەگەر غەيبەتيش بكرايە ئەوا ڕێی لێ دەگرت و نەيدەهێشت، وە ئەگەر كەسی غەيبەت چی هەر وازی نەهێنايە ئەوا مەيمون ئەو جێگايەی بە جێ دەهێشت و دەڕۆيشت }[1] **جا براو خوشكی سەنگين و بەڕێز** زۆر ئاگاداربە لە هاوڕێيەتی كەسانی غەيبەت چی، وە بۆيە سوێند بە خوا دانيشتن لەگەڵ مردوودا باشترە لەوەی لە گەڵ كەسی غەيبەت چيدا دابنيشيت و هەڵسو كەوت بكەيت ، بۆيە هەرئەم جۆرە كارەبوو كە وای لە پياو چاكان كردبوو (ڕەحمەتی خوايان لێبێت) كە زياتر لە گۆڕستان كاتەكانيان بە سەر بەرن، ئەم كارەشيان هەر لەبەر ئەوەندە بوو كە ئەگەر پرسيارت لێيان بكردايە ئەم كارو پيشەيە بۆچی؟ لە وەڵامدا دەيان ووت: لەبەر ئەوەی ئەگەر لەناوياندا بين ئازارمان نادەن و وە ئەگەر لايان ڕۆيشتين ئەوە (غەيبەتمان) ناكەن.

---

(1) صفة الصفوة (١٥٤/٣)

کەسی غەیبەت چی ترسنۆکەو کەسایەتیەکی لاوازی هەیە

بەڕێزان ئایا دەزانن کەسی غەیبەت کار کەسایەتیەکی لاوازو کەسێکی زۆر ترسنۆکە، لەبەر ئەوەی کە ناتوانێت ڕووبەڕووی خاوەن عەیب بڵێت کە تۆ کەسێکی ئاوایت و ئاوای، بێگومان ئەمەش ترسنۆکی و لاوازی ئەو کەسە دەردەخات، چونکە دەی ئەگەر ئەو کەسە ڕاست دەکات فەرموو با لە بەر چاوی خۆی یان لای خۆی ئەو قسەیەی پێ بڵێت، بۆیە بەڕاستی ئیماندار ئاوێنەی ئیمانداره، بالەڕاست خۆی چی هەیە بیلێت و ئامۆژگاریشی بکات ، بەلأم بەداخەوە زۆریش بەداخەوە ئەمڕۆ ئەو ڕەوشتە لەناوماندا باری کردووەو دەستوورو ڕەوشتی وا هاتۆتە نێومان کە هیچ یاساو ڕێسایەك تەقەبولی ناکات، بۆیە وابزانم هیچی تێدا نیە ئەگەر کەسێك بیەوێت لەبەرامبەر خاوەن کەم و کوڕیەکەدا چی هەبێت پێی بڵێت، ئەو کاتە گومانی تێدانیە کە ئەمیش کەسێکی سوپاس کراو دەبێت و لەدوا ڕۆژیشدا کەسێکی پاداشت دراو دەبێت و دەشچێتەڕیزی ئەو کەسانەی کە فەرمان بە چاکەو نەهی لەخراپە دەکەن، بویە زۆر پێویستە کە لەم خاڵەدا بە خۆماندا بچینەوەوە ببینە ڕێ ڕۆشن کەرەوەش بۆ کەسانی تر لەڕاستیدا ئەمەیە ڕەوشتی موسوڵمانی ڕاستەقینە، کەواتە زوو کەو ناوی خۆت لەنێو ئەوانەدا تۆماربکە کە بڕیاریان داوە تەواو واز لە غەیبەت بهێنن و بە دوای عەیب و عاری خەڵکی دا نەگەڕێن .

هەربۆیە خوای گەورە دەفەرموێت :﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ فصلت /٣٣ واتە: کێ لەو کەسە چاکترە و قسەی باشترە کە بانگەوازی خەڵکی دەکات بۆلای خواو پاشان کردەوەی چاك ئەنجام دەدات و دەڵێت من لە موسوڵمانانم، ئەمیش بەوەی کە بانگی خەڵکی دەکات بۆ چاکەو فێریان دەکات نەك هەر لە پاشملە باسیان بکات و غەیبەتیان بکات .

غەیبەت چی باوەڕی لاوازە

لەسەر خۆبە غەیبەت چی ئایا دەزانی کە باوەڕت لاوازەو تەواو نیە ؟ ئایا گوێبیستی ئەم فەرموودەیەی پێغەمبەری خوا ﷺ نەبوویتە کە دەفەرموێت: ((لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ))[1] واتە: هەرکەسێك چی بۆ خۆی پێی خۆشە بۆ برا موسوڵمانەکەشی بەهەمان شێوە پێی خۆش نەبێت ئەوە باوەڕی تەواو نی یەو لاوازە، لێرەوە ئەوە ڕوون دەبێتەوە کە بەڕاستی کەسی باوەڕدار پێویستە لەگەڵ بەرامبەرەکەی بەو شێوەیە بێت کە لە فەرموودەکەدا دەردەکەوێت، وەبشزانە گەورەترین بەخششی خوایی بۆ مرۆڤ (ئیمانە)، بەلأم هەرکات غەیبەتت کرد (کە مانای پێ ناخۆش بوونتە بەرامبەر ئەو کەسە) ئەوە بەر ئەو فەرموودەیەی سەرەوە دەکەویت(پەنا بەخوا) .....

چی کاتێك باس کردنی پاشملە دروستەو ڕێگە پێدراوە ؟

بەڕێزان و خۆشەویستان ....پاش ئەوەی ترسناکی غەیبەت و گەورەیی سزاکەی ڕوون بووەو بەپشتیوانی خوای گەورە بەپێویستی دەزانم کە ئەو حاڵەتانەش باس بکەین کە دروستە (غەیبەت) کردن تیایدا، بەلأم دەبێت کەسی باوەڕدار زۆر ئاگاداربێت کە بە هۆی ئەم چەند حاڵەتەوە نەکەوێتە باس کردن و کاری حەرامەوە ، بەڵکو بە پێی پێویستی خۆی و کاتێکیش باسی کەسێك دەکات دەبێت نیەتی باش و پاك بێت لەوشتانەداو

[1] صحيح البخاري (١٣)،وصحيح مسلم(١٧٩)

لەرق و کینەوە نەبێت، بۆ شکاندنی نەبێت، چونکە خوای میهرەبان ئاگاداری هەموو نهێنیە کانی ناو دڵە، **بۆیە لەم کاتانەدا غەیبەت کردن دروستە :-**

یەکەم :- ستەم کردن، لەم کاتەدا دروستە کە ستەم لێ کراو سکاڵای خۆی باس بکات بۆ کاربەدەستان و فەرمانڕەوایان، یاخود بۆ قازی و دادوەر و بڵێ: فلاَنە کەس ستەمی لێ کردووم یان ماڵی خواردووم، کە ئەم گێڕانەوەیە تەنها بۆ گەڕانەوەی مافەکەتە و نابێتە غەیبەت، چونکە ئەمە بەبەڵگەی ئەوەیە کە لە کاتێکدا(هندی کچی عوتبە) کە دەکاتە خێزانی(ئەبو سوفیان) هات بۆلای پێغەمبەری خوا ﷺ ووتی: (**یارسول الله إن أبا سفيان رجل شحيح وليس يعطيني ما يكفيني وولدي، إلا ما أخذت منه وهو لايعلم**) واتە: ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەبا سوفیان پیاوێکی زۆر پیسکەیە و شتێکی وام ناداتێ کە بەشی خۆم و کوڕەکەم بکات تەنها ئەوە نەبێت کە من لێی ئەبەم بەبێ ئەوەی خۆی ئاگاداربێت ،پێغەمبەری خواش ﷺ فەرمووی:(خُذِی مَا یَکْفِیكِ وَوَلَدَكِ بِالْمَعْرُوفِ)[1] واتە: بەشی خۆت و کوڕەکەتی لێ ببە بە چاکە .

دووەم :-پرس و ڕاوەرگرتن، ئەمیش بەوەی کەکەسێك بچێتە لای کەسێکی شارەزا لەدیندا و بڵێت ئەرێ فلاَنە کەس چۆنە کە من بە تەمام کچی بدەمێ ، یان خوشکمی بدەمێ، یان فلاَنە ئافرەت چۆنە کە من بەتەمام بیخوازم، یاخود بۆ پرسیار کردن دەربارەی هاوسێی، هەروەك چۆن(فاتیمەی کچی قەیس) هاتە خزمەتی پێغەمبەری خوا ﷺ پێی ووت:(أبو جهم و معاویه) داخوازیان کردووم شوو بە کامیان بکەم، ئەویش فەرمووی:((أَمَّا أَبُو جَهْمٍ فَلاَ یَضَعُ عَصَاهُ عَنْ عَاتِقِهِ وَأَمَّا مُعَاوِیَةُ فَصُعْلُوكٌ لاَ مَالَ لَهُ))[1] واتە: ئەبو جەهم گۆپاڵەکەکەی واتە دارەکەی لە بان شانیەتی، واتە لە گەڵ ژندا خراپە هەمیشەداری بۆ ئامادە کردووە، بەلاَم هەرچی موعاویەیەهەژارەو هیچی نیە .

سێیەم:- داوای یارمەتی کردن بۆ گۆڕینی خراپە (منکر) وەلا دانی نا ڕەحەتیەك لە سەر موسوڵمانێك، وەك ئەوەی کە یەکێك بچێتە لای کەسێك کە دەسەلاَتدارەو پێی بڵێت کە فلاَنە کەس لە گەڵمدا خراپەو ئازارم دەدات وە ڕێگە چارەیەکم بۆ بدۆزەرەوە .

چوارەم :- ئاگادرکردنەوەی موسوڵمانان و ئامۆژگاری کردنیان، بۆ خۆ پاراستن لەو کەسانەی کە خراپن و نیازیان گلاَوە و زەرەرو زیانیان هەیە بۆ موسوڵمانان .(زەیدی کوڕی ئەرقەم) خوای لێ ڕازی بێت دەفەرمووێت: لە گەڵ پێغەمبەری خوادا ﷺ دەرچوین لە سەفەرێکدا لە وێدا توشی ناڕەحەتیەکی زۆر بووین، ئەوەبوو کە (عبدالله ی کوڕی ئوبەی)بە هاوەڵانی خۆی ووت : هیچ کەس یارمەتی هاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ نەدات تاکو هەموویان لی ی جیا دەبنەوەو ووتیشی گەر گەڕاینەوە بۆ مەدینە دەستەلاَتدارو بەتواناکان زەلیلەکان دەردەکەین، جا(زەید)دەفەرمووێت منیش چووم بۆلای پێغەمبەرﷺ ووتم: (عبدالله ی کوڕی سەلول) ئاوای ووتووە، بۆیە پێغەمبەری خوا ﷺ ناردی بە شوێنیداو پرسیاری لێ کرد کە گوایە وات ووتوە ، ئەویش کەوتە سوێند خواردن و پاساو هێنانەوەو بە درۆ خستنەوەی(زەید) ، جا وا بلاَو بۆوە ووتیان(زەید) درۆی لەگەڵ پێغەمبەری خوا ﷺ کرد،(زەید)یش دەفەرمووێت: بەڕاستی زۆر لەسەر دڵم گران بوو کە وایان

---

[1] صحيح البخاري (٥٣٦٤) وصحيح مسلم (١٧١٤)

[1] صحيح مسلم (١٤٨٠)

ووت: تا خوای گەورە ئـەم سـورەتەی دابەزانـد ﴿ إِذَا جَــاءَكَ الْمُنَــافِقُونَ ﴾ و خـوای میهرەبـان بـە ڕاسـتی خستمەوە، پاشان پێغەمبەری ئازیز ﷺ با نگیانی کرد تا داوای لێخۆشبوونیان بۆ بکات، بەڵام ئەوان پشتیان هەڵکرد .

پێنجەم :– باس کردنی کەسێك کە بە ئاشکرا تاوانی لێبووەشێتەوە وەك {جاسووسـی کـردن و زینـاو مـەی خواردنەوە و........هتد } لەم کاتەشدا تەنها باسی ئەو تاوانەی دەکەیت و بەس .

شەشەم :– پێناساندنی کەسێك ئەویش بە دیاری کردنی ئەو کەم و کوڕیانەی کە لە ڕووی کەم ئەندامی و لـە ش و لاریەوە یاخود ناوو شۆرەتیەوە، وەك کـوێری و نەخۆشـی و شـەلی و قەڵـەوی و کـەڕی...هتـد وەنابێـت لەمەشدا مەبەستی پیشاندانی کەم و کوڕی و سوکی ناوبراو بێت، بەڵکو دەبێت تەنها پێناساندنی بێت .

حەوتـەم :– بـاس کردنـی کەسـی بیدعەچـی و تـاوان کـار وەلـەم کاتەشـدا تـەنها باسـی بیدعەکـەی یـاخود تاوانەکەی دەکەیت، وە هیچی تر مەگەر یەکێك لـەو خاڵانـەی پێـشووی تێدابێت، خـاتوو (عائیـشە)ی دایکـی باوەڕداران خوای لێ ڕازی بێت دەفەرمووێت: (جارێکیان پیاوێك هـات بـۆلای پێغەمبـەر ﷺ ڕوخـسەتی لـێ خواست و ئەویش بە ڕێزەوە بە خێرهاتنی کرد و فەرمووی لێ کرد، پاشان کـە پیاوەکـە ڕۆیـشت پێغەمبـەری خواﷺ فـەرمووی: ((بئس أخو العشيرة)) واتـە: خـراپترین بـرای **هۆزەکەیـە**، هـەروەها دایکمـان (**عائیـشة**) خوای لێ ڕازی بێت بۆمان دەگێڕێتەوە، لە پێغەمبەرەوە ﷺ کەفەرموویەتی: ((مَا أَظُنُّ فُلاَنًا وَفُلاَنًا يَعْرِفَانِ مِنْ دِينِنَا شَيْئًا))[1] واتە: گومان نابەم کە ئەم دوو کەسە هیچ دەربارەی دین بزانن . هەروەها کەسی بیدعەچی کـە زیادەیەك دەهێنێتە ناو دینەوە خوا دەپەرستێ بەڵام بە بۆچوون و هەواو ئـارەزووی خـۆی، بـەبێ گـوێ دانـە فەرمانی خواو پێغەمبەری خواﷺ بۆیە لەم کاتەدا باس کردنی پاشملە (غەیبەت)ی واجبە، چونکە ئەوە بۆ پاراستنی دینە لە هەواو ئارەزوو، ((**ولا غيبة لأحد من أهل البدع**)) وە هیچ کەسێك کە بیدعە دەکات باس کردنی بیدعەکەی غەیبەت نیە، کەواتە ئێستا ڕوون بۆوە بۆ بەرێزت کە باس کردنی ئەو کۆمەڵانە غەیبەت نیە، وە دەتوانی باسیان بکەیت و هەرکاتیش باسی ئەوانەشت کرد ئەوە دەبێت ڕەچاوی ئەم خاڵانەش بکەیت :–

١– دڵسۆزی تەواوت هەبێت لەو باسکردنەدا و نیەتت تەنها ئەوە بێت خراپەکەی بگۆڕیت ، چونکە هەرکەسێك مەبەستی گۆڕینی خراپەکەی نەبێت ئەوە بزانە دەبێتە غەیبەت .

٢– باسی کەسەکە دەکەیت دەبێت بۆ بەرژەوەندی ئەو بێت، ئەگەر نا ئەوە دەبێت بزانـی ئـەوەش لـە هـەواو ئارەزووی خۆتەوەیەو برایەتیت بپارێزە نەك ئەوەی هەربچووك ترین هەڵەت تیابینی بیکەیتە بیانوو وەلا ئەوە واو وای کرد نا موسـوڵمانی خۆشەویـست تکـات لـێ دەکـەم خـۆت بپـارێزە، چـونکە شـەیتان زۆر فێـڵ بـازەو نەشمردووە بەردەوامە لە سەر فرو فێڵەکانی .

٣– بزانە کە باس کردن و غەیبەت کردنی براکەت خراپـەی تریـشی بەدواوەیـە، بۆیـە ئاگاداربـە نەبێتـە هـۆی مایەی شەڕو ئاژاوەو ڕق و کینەی نێوان موسوڵمانان .

---

[1] صحيح البخاري (٦٠٦٧)

زمان گرتن و غەیبەت نەكردن جیهاد و تێكۆشانە

زۆر كەس بەلایەوە سەیرە كە گوێبیستی ئەم قسەیە دەبێت، گوایە بۆچی (غەیبەت) نەكردن جیهادو تێكۆشانە، بەڵێ براو خوشكی ئازیز :....هیچ بەلاتەوە سەیر نەبێت، بگرە گەورەترین جیهاد و تێكۆشانیشە، چونكە بزانە سەری هەموو فیتنەو بەلاكان تەنها لە زمانەوە دەبێت، هەروەك پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێت: ((الْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِي طَاعَةِ اللَّــهِ))[١] واتە: موجاهیدو تێكۆشەرئەو كەسەیە كە جیهادی نەفسی خۆی دەكات لە گوێڕایەڵی خوای گەورەدا، وە بەرەنگاری هەواو ئارەزووەكانی دەبێتەوە وە خۆشی دەپارێزێت لە باس كردن و غەیبەت كردنی كەسانی بەرا مبەر.هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێت: ((أفضل الجهاد أن تجاهد نفسك وهواك في ذات الله – عز وجل))[٢] واتە: باشترین و خەیر ترین جیهاد ئەوەیە كە تێبكۆشیت لە بەرامبەر هەواو ئارەزووەكانتدا وەتەنهاش لە بەر خاتری خوای پەروەردگار .بۆیە تێكۆشان لەپێناوی خوادا بە گیان لەبەرامبەر دوژمناندا جاری واهەیە لە ماوەیەكی زۆر دا نایەتە دی لە ژیانی موسوڵماندا بەلام جیهادی نەفس بەردەوامەو كۆتایی پێ نایەت ، تا ڕوح لە لاشەدابێت كەواتە پێویستە لەسەر هەموو موسوڵمانێك بەرەنگاری هەواو ئارەزووەكانی بێتەوە وە ڕێگری بكات لە غەیبەت و حوكمی خواش لە دڵی خۆیدا بچەسپێنێت تاكو خوای گەورەش لە سەر زەویدا بەرپای بكات . بەڕێزەكەم لەوانەیە لە كاتێكدا كە ئەم نامە شەرعیە دەخوێنیتەوە بە بیرتدا بێت باشە بۆچی و چۆن دەبێت جیهاد بە نەفس گەورەترو خەیرتر بێت لە جیهادكردن بە ماڵو گیان (ڕوح) ؟؟بەلام بزانە ئازیزەكەم ڕاستە و گومانی تێدا نیە كە موجاهیدان ڕێزو پلەو پایەیان لەسەرووی هەموو موسوڵمانانەوەیە كە ئەو بەڕێزانە خوێن و ماڵو گیانیان لە پێناوی خوادا بەخت كردووەو تێكۆشاون بۆ بەرزكردنەوەی كەلیمەی خوا و بەرپاكردنی حوكمی خوا و نەهێشتنی خراپەو تاوان وە كارەكەشیان ڕەنگدانەوەی فەرموودەكانی خواو پێغەمبەری خوایە ﷺ ، بەلام تۆ خۆ ئێستا لە نێو جەنگ و جیهاددا نیت نا بەڵكولە نێو ماڵی خۆتدایت یاخود لەناو دوكان و شوێنە گشتیە كاندایت وەك ((قوتابخانە یان نەخۆشخانە یاخود هەر پلەیەكت هەبێت ....هتد)) بۆیە پێویستە لەو شوێن و كاتەی كە تیایدایت خۆت بپارێزیت لە تاوان و غەیبەت وفیتنەو جاسووسی و دوو زمانی، ئالێرەدا دەردەكەوێت كە ئایا تۆ موجاهیدی ڕاستەقینەی یان نا بە رامبەر هەواو ئارەزووەكانت .

چەند ووتەیەكی زێڕین سەبارەت بە خراپی (غەیبەت):-

١-جارێكیان عمرو كوڕی عاص (خوای لێ ڕازی بێت) لەگەڵ هاوەڵانیدا بە تەنیشت ئەسپێكی مردارەوەبووەوە تێپەڕین و پێیانی فەرموو :ئەگە ر پیاوێك لە گۆشتی ئەو ئەسپە مردارە بووە بخوات، وناوسكی لێ پڕكات زۆر باشترە لەوەی كە گۆشتی براكەی بخوات واتە (غەیبەت) ی بكات .

٢-(عبدالله ی كوڕی موبارەك) ڕەحمەتی خوای لێبێت دەفەرموێت: ئەگەر بمویستایە غەیبەتی هەر كەسێك بكەم ئەوا غەیبەتی دایك و باوكی خۆم دەكرد، چونكە دایك و باوكم لە هەموو كەس شایستە ترن كە چاكەیان لەگەڵدا بكەم.

---

[١] جزء من حديث أخرجه الإمام أحمد ، وأنظرالسلسلة الصحيحة ((٥٤٩))

[٢] أخرجه أبو نعيم في الحلية والديلمي وغيرها أنظرالسلسلة الصحيحة((١٤٩٦))

٣-بەیەکێك لە پیاو چاکان ووترا فلانە کەس غەیبەتی کردووی: ئەویش هەستاو سەبەتەیەك خورمای بۆ بردوو پێی ووت: بیستوومە کە تۆ چاکەکانی خۆت بە دیاری ناردووە بۆ من، منیش دەمەوێت پاداشتت بدەمەوەو بۆیە زۆر داوای لێبوردنیشت لێ دەکەم کەناتوانم بە تەواوی پاداشتەکەت بدەمە.

٤-غەیبەت میوەی فاسقە کانە .

٥-جارێکیان پیاوێك باسی کە سێکی کرد لای هاوڕێکەی، هاوڕێکەشی پێی ووت: ئایا جیهادت بەرامبەر ڕۆمەکان کردووە، ووتی: نەخەیر، ووتی: ئەی جیهادت بەرامبەر فارس کردوە، ووتی: نە خەیر، پاشان ووتی: ((**سلم منك الروم، وسلم منك الترك، ولم يسلم منك أخوك المسلم**)) واتە: بەڕاستی ڕۆمەکان لە دەم و دەستت سەلامەتن، وە تورکەکانیش بەهەمان شێوە لە دەم و دەستت سەلامەتن، بەڵام برای موسوڵمانت لە دەم و دەستت سەلامەت نین، جا بەڕاستی وایە کە ڕۆژگارلای ئەمڕۆی موسوڵمان هەمووی پڕە لە نەهامەتی و نەگبەتی و ناخۆشی، چونکە ئەوەندەی بەیەکەوە خەریکن و لەنێو خۆیاندا خەریکن لە دەیا یەك باسی بێ باوەڕان و ستەم کاران ناکەن .

٦-خۆشەویستم ئەگەر هەر بێ دەسەڵاتی و توانای جێ بەجێ کردنی ئەو خاڵانەی پێشووت نیە، ئەوا هەوڵ بدە کە ئەم سێ خاڵە لە خۆتدا جێ بەجێ بکە .

أ/ئەگەر چاکەت پێ ناکرێ هەوڵ بدە خراپەش مەکە .

ب/ئەگەر ناتوانی سوودت هەبێت بۆ خەڵکی ئەوا زیانیشیان پێ مەگەیەنە.

ج/ئەگەر ناتوانی ڕۆژووی سوننەت بگریت و دەمت بگریتەوە لە خواردن و خواردنەوە ئەوا هەوڵ بدە لە گۆشتی خەڵکیش مەخۆ.

کە فارەتی غەیبەت (تەوبە کردن لە غەیبەت)

براو خوشکی زۆر بەڕێزم پێویستە ئەوەش بزانیت کە تەوبە و گەڕانەوە لە هەموو تاوانێك واجبە وە غەیبەتیش کەیە کێکە لەو تاوانانە، واجبە تەوبەی لێ بکەیت و بگەڕێیتەوە، وە خێراکەو دەست پێشخەری خۆت بکە بۆ تەوبەو گەڕانەوە، چونکە بەڕاستی خوای گەورە لێخۆشبووە بۆ هەموو تاوانەکانت، تەنها خوای کارجوانیش دەتوانێت لێت خۆش بێت، بۆیە ئەو کەسەی کە لە پاشملە تاوانی غەیبەتی ئەنجام داوە ،ئەو دوو تاوانی ئەنجام داوە.

یەکەم : تاوانی شکاندنی فەرمانی پەروەردگار ئەو فەرمانەی کە دەفەرموێت:﴿ وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا﴾ وەپێویستە بۆئەوەی کە لە سزای ئەو تاوانە دەربچیت و ڕزگارت بێت ، واز لە غەیبەت بهێنیت و پەشیمان ببیتەوە لە و ئاکارانە بەتایبەتیش ئەوانەی کە لە پێشوودا ئەنجامت داوە، وەناشبێت جارێکی تر بگەڕێیتەوە سەری .

دووەم :تاوانی دەرخستن و باس کردنی وەبڵاوکردنەوەی کەسی غەیبەت کراو، بۆ ڕزگاربوون لەم تاوانەش پێویستە گەردنی خۆت بە کەسی غەیبەت کراو ئازاد بکەیت و داوای لێ بوردنی لێ بکەیت، ئەمە لە کاتێکدا ئەگەر پێی ناخۆش نەبوو پێت ووت، بەڵام ئەگەر زانیت پێی ناخۆشەو پێی بڵێی واو وام وتووە دەربارەت یان غەیبەتم کردووی، ئەو کاتە پێویستە داوای لێخۆشبوونی بۆ بکەیت لای پەروەردگار .

كەواتە بەڕێزانم ......ئێستا بابەتەكە بەرەو كۆتایی دەڕوات و ئێوەو منیش گەیشتینە ئەو ئەنجامەی كە غەیبەت چەند ترسناكەو چۆن باس كراوە، دەی بائێمەش پەیمان بدەین بەخوای گەورەو میهرەبان ولە دانیشتن و كۆڕو كۆبوونەو نوسین و ووتارمان و ئاخاوتنی نێو خیزانماندا ئەم فەرموودانە بكەینە درووشم وەك خوای گەورە دەفەرمووێت ﴿ مَا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴾ واتە: هەر قسەیەك بكەن و لە زمانتان دەربچێت ئەوە بێ گومان مەلائیكەیەكی چاودێر بە سەرتانەوەیەو دەینووسێت، یان خۆشەویستمان موحەممەدﷺ دەفەرمووێت:(مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ)رواه الشيخان **واتە:**هەر كەسێك باوەڕی بە خواو پاشەڕۆژ هەیە با قسەی باش بكات یا بێ دەنگ بێت .

لە كۆتایدا داواكارین لە خوای گەورە كە هەموو ماندوبوون و تێكۆشانێكمان تەنها لەبەر زاتی خۆی بێت و بەشی نەفس و هەواو ئارەزوو و هیچ كەسی تێدا نەبێت .

ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطانا

وأخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين وصلى الله وسلم على محمد وعلى اله وصحبه وسلم .

==============================

www.ba8.org
ba8@maktoob.com